

PO USAID: CO ČESKÁ ZKUŠENOST UKAZUJE O EVROPSKÉ POMOCI UKRAJINĚ

Eva Rybková
Maria Gorbatova

Prosinec 2025

Institut pro evropskou politiku EUROPEUM

Institut pro evropskou politiku EUROPEUM je neziskový, nestrannický a nezávislý think tank, který se zaměřuje na evropskou integraci a soudržnost. EUROPEUM přispívá k posilování demokracie, bezpečnosti, stability, svobody a solidarity napříč Evropou a aktivnímu vystupování České republiky v Evropské unii. EUROPEUM provádí původní výzkum, organizuje veřejné akce a vzdělávací aktivity a formuluje nové názory a doporučení ke zlepšení domácí a evropské politiky.

Autorky

Eva Rybková v současné době působí jako senior officer v Prague Civil Society Center. Dlouhodobě se odborně zaměřuje na Ukrajinu, zejména na podporu demokratických institucí, občanské společnosti a nezávislých médií. V rámci spolupráce s International IDEA se podílela na strategické komunikaci pro ukrajinský parlament (Verchovnu radu), se zaměřením na evropskou integraci a poválečnou obnovu. V letech 2014–2019 vedla v Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM projekt zaměřený na posilování bezpečnosti novinářů a občanských aktérů na Krymu a ve východní Ukrajině.

Maria Gorbatova působí jako projektová koordinátorka a analytička v programu Global Europe Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM. Podílela se například na mezinárodní analýze perspektivy ukrajinské integrace do EU pro Think Visegrad, implementuje projekty Programu transformační spolupráce Ministerstva zahraničních věcí ČR a Civil servants mobility program. Disponuje několikaletou zkušeností z tvorby ekonomické politiky České republiky vůči evropským mimounijním zemím, především v rámci svého dřívějšího působení na Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR, kde se mimo jiné podílela se na přípravě podkladů pro FAC Trade a dohlížela na prosazování české pozice do připravovaných politik. Účastnila se též jednání s vysokými představiteli ukrajinské státní správy a politiky.

O projektu

Publikace vznikla v roce 2025 v rámci projektu Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM s názvem „Evropa jako dlouhodobý úkol – zastoupení českého think - tanku v Bruselu“. Projekt byl podpořen z prostředků v rámci dotačního programu Ministerstva zahraničních věcí České republiky Priority zahraniční politiky ČR a mezinárodní vztahy.

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Co-funded by
the European Union

Úvod - Evropa na rozcestí

Evropa uzavírá rok 2025 ve stejné strategické debatě, která definovala jeho začátek, dnes však v podmínkách výrazně větší nejistoty a napětí. Kontinent se snaží definovat vlastní strategickou autonomii a zároveň hledá odpověď na diplomatický „blitzkrieg“ přicházející z Washingtonu, zatímco se stále rozhoduje o podmínkách spravedlivého míru na Ukrajině a o budoucím bezpečnostním uspořádání celého evropského prostoru. Místo formování vlastního rámce pro poválečné uspořádání však Evropská unie stále častěji pouze reaguje: na rychle se měnící priority americké administrativy, na osobní signály prezidenta Trumpa, na mírové iniciativy, které se míjejí s evropskými i ukrajinskými prioritami. Výsledkem je, že Evropa brání své dlouhodobé zájmy v prostředí, které jí nabízí čím dál menší manévrovací prostor.

Tato strategická nejistota odhaluje dvě vzájemně propojená vakua, jimž Evropa čelí. Prvním je institucionální vakuum, vznikající v důsledku oslabení demokratické infrastruktury Ukrajiny po náhlém útlumu americké rozvojové podpory. Druhým je komunikační vakuum: neschopnost evropských i národních politických elit srozumitelně vysvětlit, proč je dlouhodobá podpora Ukrajiny – včetně investic do jejích demokratických institucí – v zásadním strategickém zájmu samotné Unie. Tyto dva nedostatky se navzájem posilují a podkopávají politickou udržitelnost evropské strategie v době rostoucí únavy z války a polarizace veřejného mínění.

V tomto kontextu se otevírá prostor pro aktivnější roli členských států, které jsou schopny spojit politickou iniciativu, expertní kapacitu a srozumitelnou komunikaci. Česká republika může – po zkušenosti s muniční iniciativou – sehrát vedoucí roli při zaplňování obou těchto mezer: přispět k hledání flexibilních evropských mechanismů na podporu demokratické infrastruktury Ukrajiny a zároveň nabídnout způsob, jak tuto podporu komunikovat jako praktický nástroj evropské bezpečnosti, nikoli jako abstraktní hodnotový projekt.

Ukrajina jako test evropské strategické autonomie

V této strategické nejistotě dále roste význam poválečné Ukrajiny. Její budoucí uspořádání bude mít zásadní dopad na bezpečnostní, politické i ekonomické uspořádání kontinentu. Integrace Ukrajiny do Evropské unie proto zůstává klíčovou součástí unijní strategie, zároveň však představuje soubor praktických výzev, které je nutné řešit paralelně s pokračující válkou – od obnovy infrastruktury a veřejných služeb po reformu veřejné správy, právního státu a zemědělské politiky.¹

Tyto výzvy shrnuje i nejnovější výroční hodnotící zpráva Evropské komise o politice rozšíření, která mapuje pokrok Ukrajiny v přístupovém procesu. Zjištění Komise však nezachycují pouze technický stav reforem, ale odrážejí i širší politickou atmosféru uvnitř EU. Kontinent se potýká s únavou z války, polarizací veřejného mínění a fragmentací politických preferencí napříč členskými státy. Tyto trendy oslabují ochotu evropských lídrů investovat do dlouhodobé strategie pro Ukrajinu – a zároveň zvýrazňují absenci přesvědčivého narativu, který by evropským občanům srozumitelně vysvětlil, proč je stabilní, demokratická a integrovaná Ukrajina v zásadním strategickém zájmu samotné Unie.²

Podmínky pro tyto reformy významně ovlivnilo i náhlé zásadní omezení financování USAID na začátku roku 2025, krok, který naznačil nový způsob amerického jednání vůči Evropě (a světu). Kolaps programů, které po desetiletí podporovaly reformy, místní samosprávy a nezávislá média odhalil strukturální zranitelnost modelu, který spoléhal na jednoho dominantního donora, a vytvořil vakuum, jež Evropa nedokáže zcela zaplnit.

¹ EUROPEUM Institute for European Policy. 2025. „Reconstruction of Ukraine and support for its membership in the EU and NATO.“ Expert roundtable discussion, Brussels, 30.4. 2025

¹ European Commission, *2025 Communication on EU Enlargement Policy*, COM(2025) 690 final, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Brussels, 4.11.2025

Jak upozorňuje Carnegie Endowment for International Peace, Evropa vstupuje do období „zúčtování“. Pokud nedefinuje vlastní strategii pro Ukrajinu a nechá se vést (nebo spíše tlačit do kouta) jinými aktéry, riskuje marginalizaci v rozhodování o budoucím bezpečnostním uspořádání regionu i oslabení vlastní politické koheze. Tlak na rychlé ukončení války, ať už motivovaný geopoliticky nebo domácími politickými cykly, tento problém dále umocňuje.³

V tomto prostředí nejistoty a rostoucího tlaku se otevírá prostor pro novou politickou iniciativu. Česká republika během let 2024–2025 prokázala, že dokáže mobilizovat evropskou a transatlantickou podporu a spojit politický leadership s konkrétními výsledky. Otázkou je, zda tuto pozici využije k tomu, aby pomohla formulovat evropskou strategii vůči Ukrajině, která bude dlouhodobě udržitelná, politicky komunikovatelná, sladěná s domácími prioritami a srozumitelná vlastním občanům.

Institucionální vakuum po kolapsu USAID

Rozhodnutí americké administrativy ukončit většinu programů USAID během roku 2025 zasáhlo Ukrajinu v okamžiku, kdy byla vystavena souběhu mimořádných tlaků: pokračující válce, rostoucím nárokům spojeným s evropskou integrací a narůstající únavě mezinárodních partnerů. Během necelých sedmi týdnů došlo k ukončení 83 % všech programů USAID ve světě, což vytvořilo výpadek ve výši 60 miliard dolarů. V podmínkách klesající globální rozvojové pomoci jej nedokáže zaplnit ani Evropská unie, ani jiní donoři.⁴

Rozsah tohoto kroku nelze pochopit bez širšího kontextu. Od roku 2022 se Ukrajina zařadila mezi největší příjemce americké zahraniční pomoci na světě a v oblasti nevojenské podpory – humanitární, rozvojové a institucionální – byla v některých letech fakticky jejím největším příjemcem. Americká pomoc byla koncipována nejen jako krizová

³ Pierre Vimont, „Potential Peace in Ukraine Is a Moment of Reckoning for Europe“, *Carnegie Endowment for International Peace*, 2.12., 2025, <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2025/12/potential-peace-in-ukraine-is-a-moment-of-reckoning-for-europe?lang=en>

⁴ „Cuts in US Development Assistance“, European Parliamentary Research Service, březen 2025. Viz infografika str.1 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/769540/EPRS_ATA\(2025\)769540_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/769540/EPRS_ATA(2025)769540_EN.pdf)

reakce, ale jako nástroj udržení chodu státu v podmínkách války: financovala základní veřejné služby, podporovala místní samosprávy, reformu státní správy, demokratické instituce, nezávislá média a občanskou společnost. Způsob, jakým k přerušení podpory došlo — rychle, bez varování a bez zřetelného plánu pro přechodné období — způsobil otřes, který přesáhl rámec finančního šoku.⁵

Rychlé hodnocení provedené mezi organizacemi občanské společnosti ukazuje, že již během několika týdnů byla čtvrtina z nich nucena propouštět, téměř pětina sáhla k neplacenému volnu a více než desetina uzavřela celé programy. Přestože většina organizací deklarovala snahu aktivně hledat alternativní zdroje, pouze zanedbatelná část byla v této fázi schopna nové financování skutečně zajistit. Současně došlo k přerušení klíčových programů v oblasti decentralizace a místní správy, včetně iniciativ podporujících strategické plánování obcí, poskytování veřejných služeb a zapojení občanů do rozhodování. Tím se krátkodobý šok začal rychle přelévat do střednědobého rizika pro institucionální kontinuitu a lokální participaci, která byla dosud považována za jeden z nejdolnějších prvků ukrajinské transformace.⁶

Obdobně závažný je dopad v mediálním prostoru. Výpadek podpory vedl k prudkému oslabení redakcí věnujících se investigativní žurnalistice i regionálních médií, která zajišťují pluralitu informací mimo velká města. Mnohá z nich se ocitla na hraně provozní udržitelnosti a některá byla nucena zastavit dlouhodobé projekty zaměřené na sledování korupce či mapování ruské infiltrace. V kontextu války má oslabení mediálního sektoru mnohem širší důsledky: vytváří informační vakuum, které otevírá dveře pro cílené dezinformační kampaně a ztěžuje veřejnosti možnost orientovat se ve složitém politickém prostředí. Zmrazení 268 milionů USD na mediální podporu vedlo k propadu příjmů investigativních redakcí, destabilizaci regionálních médií a vzniku informačního vaku,

⁵ „Civil Society in Ukraine after USAID Cuts: Back to the Roots“, ALDA – European Association for Local Democracy & Open Space Works Ukraine, speciální vydání, březen-duben 2025, <https://www.aldaeurope.eu/wp-content/uploads/2025/04/Civil-Society-in-Ukraine-after-USAID-cuts-back-to-the-roots.pdf>

⁶ ALDA / Open Space Works Ukraine, tamtéž, s. 4–6. Zpráva zachycuje první reakce občanské společnosti v období únor–březen 2025 a upozorňuje na jejich předběžný charakter.

keré posiluje ruské dezinformační aktivity, některým ukrajinským médiím zbývala rezerva na čtyři měsíce provozu.⁷

V okamžiku, kdy se Ukrajina připravuje na nejnáročnější fázi přístupového procesu k EU, zasáhl výpadek americké podpory instituce, které nesou hlavní zodpovědnost za kvalitu demokratického rozhodování – parlament a volební správu. Právě jejich schopnost fungovat stabilně a předvídatelně je klíčová nejen pro udržení legitimacy politického systému v podmínkách války, ale i pro důvěryhodnost celého integračního procesu.

Kapacity, které zajišťovaly odborné zázemí legislativního procesu, podporu výborů, digitalizaci a kybernetickou bezpečnost, byly z velké části financovány prostřednictvím amerických programů. Nešlo pouze o finanční prostředky, ale o systematickou investici do odborného aparátu a analytického zázemí. Volební správa se ocitla v situaci, kdy státní rozpočet nepokrývá ani základní provozní potřeby, což zvyšuje rizika spojená s přípravou budoucích voleb, ochranou dat a důvěrou veřejnosti v legitimitu politického procesu.

Podle Ústřední volební komise pokrývá státní rozpočet na rok 2025 pouze 31 procent potřeb této instituce, přičemž nejsou vyčleněny prostředky na přípravu prezidentských či parlamentních voleb. Nedostatek financí ohrožuje nejen logistiku, ale i klíčové oblasti, jako je ochrana voličského registru, digitalizace volebních procesů, kybernetická bezpečnost, školení půl milionu členů volebních komisí nebo monitoring a potlačování dezinformací.⁸ Oslabení technických a personálních kapacit volební správy tak zvyšuje zranitelnost celého volebního procesu vůči kybernetickým a informačním útokům, které mohou narušit jeho důvěryhodnost i v případě, že samotné procedury zůstanou formálně zachovány.

⁷ *The USAID Crisis and Funding the Future of Independent Media*, GIJN <https://www.ald-europe.eu/wp-content/uploads/2025/04/Civil-Society-in-Ukraine-after-USAID-cuts-back-to-the-roots.pdf>

⁸ Rozhovor s Yuliya Shypilova, Programme Manager Elections and Parliamentary Strengthening, International IDEA - Regional Office, Brussels, 15.12. 2025

Odchod USAID poskytl cenný vhled do toho, jak se systémová závislost na jednom dominantním donorovi proměnila v institucionální zranitelnost, jak hluboce byla ukrajinská demokratická infrastruktura navázána na jediného partnera a jak omezený byl prostor pro vlastní autonomii ve chvíli, kdy tento partner odešel.⁹

Tyto dopady se navzájem posilují a vytvářejí konvergenci rizik s významnými geopolitickými důsledky. Odchod USAID není izolovaným incidentem, ale součástí širší proměny americké zahraniční politiky, v níž podpora demokracie ustupuje úzce vymezeným bezpečnostním prioritám.

Vzniklé institucionální vakuum není pouze technickým ani dočasným problémem financování, ale projevem hlubší změny mezinárodního prostředí a oslabení transatlantické spolupráce. Evropská podpora je méně flexibilní, fragmentovanější a pomalejší. Má-li být evropská strategie vůči Ukrajině dlouhodobě udržitelná, musí vedle bezpečnosti zahrnovat i systematickou podporu demokratické infrastruktury. Bez ní hrozí postupné oslabování základů evropské integrace Ukrajiny.

Geopolitický tlak a nejasnost české pozice

Rok 2025 zásadně proměnil geopolitický kontext, ve kterém Evropa a Ukrajina operují. Spojené státy se začaly aktivně zasazovat o rychlé příměří, aniž by definovaly udržitelný politický rámec poválečného uspořádání. Takové řešení by mohlo zakonzervovat ruské územní zisky, vytvořit precedent pro použití síly k prosazení zájmů a oslabit důvěru v evropskou bezpečnostní architekturu.

Nově zveřejněná Bezpečnostní strategie Spojených států představuje zásadní odklon od dosavadní transatlantické spolupráce. Dokument vykresluje Evropskou unii jako soupeře, jehož „aktivity podkopávají politickou svobodu a suverenitu národních států“, a „pokud

⁹ „Ukraine: Implications of the US Foreign Aid Cuts“, ACAPS, tematická zpráva, březen 2025, <https://www.acaps.org/en/countries/archives/detail/ukraine-implications-of-the-us-foreign-aid-cuts>

budou současné trendy pokračovat, bude Evropa jako kontinent za 20 let nebo méně k nepoznání.”

Strategie varuje Evropu, že éra amerického bezpečnostního garanta skončila: „dny, kdy Spojené státy podpíraly celý světový řád jako Atlas, jsou pryč“.¹⁰ Tato formulace spolu s podporou evropských krajně pravicových stran ze strany klíčových představitelů administrativy naznačuje snahu proměnit evropské politické prostředí tak, aby více odpovídalo ideologii hnutí MAGA.¹¹

Evropa se tak ocitá v situaci, kdy Washington již plně nesdílí její závazek podporovat Ukrajinu. Zároveň roste nejistota ohledně toho, jak by Spojené státy postupovaly nejen v otázkách bezpečnostních garancí pro Ukrajinu, ale i vůči samotným spojencům z východního křídla NATO. Jak upozorňují někteří evropští představitelé, včetně německých bezpečnostních expertů, americké bezpečnostní záruky pro Evropu jsou podle nich de facto minulostí a Evropa se musí připravit na rychlé převzetí odpovědnosti za vlastní obranu. Tento posun vytváří dvojí tlak: geopoliticky hrozí, že Evropa bude odsunuta na okraj stagnujícího ukrajinsko-rusko-amerického vyjednávání, v němž ruská pozice posiluje. Hodnotově je pak Evropská unie nucena hledat rovnováhu mezi tlakem na rychlé ukončení ruské agrese a obranou principů, na nichž stojí evropský a do určité míry i globální politický řád. Evropa se tak ocitá před zkouškou, zda dokáže nejen reagovat na americký odstup, ale formulovat vlastní strategii, která zabrání tomu, aby o evropském bezpečnostním prostoru rozhodovali jiní.

Česká republika vstoupila do tohoto prostředí s pověstí země, která je schopna mobilizovat širokou mezinárodní podporu v podobě muniční iniciativy. Tato iniciativa ukázala, že stát střední velikosti může zcela reálně ovlivnit evropskou bezpečnostní agendu, pokud dokáže spojit politickou iniciativu, expertní kapacitu a efektivní

¹⁰ The White House, *National Security Strategy of the United States of America*, prosinec 2025, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf> (navštíveno 12. 12. 2025).

¹¹ „Washington zveřejnil novou strategii. Z Evropy dělá nepřítele, hodnotí Pehe“, *iROZHLAS.cz*, 6. 12. 2025, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/washington-zverejnil-novou-strategii-z-evropy-dela-nepriatele-hodnoti-pehe_2512061823_jva (navštíveno 12. 12. 2025).

komunikaci. Na této reputaci lze stavět nejen v oblasti vojenské podpory, ale i při formulaci dlouhodobé strategie pro obnovu Ukrajiny, včetně podpory demokratických institucí, veřejné správy a občanského sektoru.

Značkou České republiky v končícím volebním období byla jasná zahraniční politika a bohatá rétorická, ale i konkrétní podpora Ukrajiny. Odcházející vláda se zasadila o přijetí Programu humanitární, stabilizační, rekonstrukční a hospodářské asistence Ukrajiny v letech 2023-2025, který rozdělil finanční prostředky mezi relevantní ministerstva a instituce a stihla schválit pokračování tohoto programu pro roky 2026-2030, do kterého je nově významně zapojená Národní rozvojová banka. To vše je možné díky intenzivní práci na zapojení českých subjektů do Nástroje EU pro Ukrajinu. Jedná se o pozitivní signál, že česká podpora Ukrajiny se neodehrává jen na nejvyšší politické úrovni, ale zůstane nadále prioritou bilaterálních vztahů na pracovní úrovni a byznysové spolupráce, zejména za účelem obnovy Ukrajiny.

Domácí politické prostředí však tuto ambici komplikuje. Výsledky parlamentních voleb v říjnu 2025 přivedly k moci vládu vedenou Andrejem Babišem, jejíž zahraniční politika signalizuje větší důraz na národní zájmy a revizi dosavadního rozsahu pomoci Ukrajiny. V původním programovém prohlášení nové vlády chyběly zmínky o současné geopolitické situaci a české podpoře Ukrajiny, chybělo též označení Ruska za bezpečnostní hrozbu.¹² Z praktického hlediska nastupující vláda již nyní naznačuje přehodnocování dosavadní evropské strategie a prosazuje vyšší důraz na „nákladovou efektivitu“ pomoci. Očekává se, že se to promítne do revize priorit rozvojové a transformační spolupráce.

Větší výzvu než je rýsující se neochota politické reprezentace pokračovat v podpoře Ukrajiny představuje její nestálost a nejasný směr, kterým se rétorika vydá do budoucna. Budoucí premiér Babiš se pravděpodobně nebude stabilně držet jednoho narativu o Ukrajině a Ukrajincích, ale bude je rotovat dle aktuální společenské nálady a zájmů koaličních partnerů. Již nyní se ale vznikající vláda vzbuzuje obavy svým silněji

¹² Václav Podlešák a Adam Kaprál, „Vznikající vládní koalice poslala na Hrad programové prohlášení“, ČT24, Česká televize, 2. 12. 2025, <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/vznikajici-vladni-koalice-poslala-na-hrad-programove-prohlaseni-366698> (navštíveno 12. 12. 2025).

euroskeptickým postojem, a potenciálem přibližovat některé pozice těm maďarským či slovenským.

Vedle vznikajícího vakua v institucionální podpoře Ukrajině a úbytku financování významných demokratizačních iniciativ se vytvořil i nevykrytý komunikační prostor. Toto vakuum se objevilo již během vlády Petra Fialy a právě nedostatečná komunikace směrem k veřejnosti je jednou z příčin klesající podpory Ukrajině a Ukrajincům, včetně ukrajinských uprchlíků v Česku. Tento posun odráží proměnu v postojích české veřejnosti. Data z výzkumů STEM¹³ a CVVM¹⁴ ukazují postupný pokles ochoty podporovat Ukrajinu finančně i vojensky, rostoucí „únavu“ z konfliktu a posun od univerzalistických hodnot k pragmatičtějšímu chápání zahraniční politiky. Ochota k solidaritě přetrvává, avšak je silněji podmíněna viditelnými výsledky, odůvodňováním racionality výdajů a komunikací, která propojuje podporu Ukrajiny s českými bezpečnostními a ekonomickými zájmy.

Doposud rozvoj strategické komunikace čelil několika překážkám, a to zejména nedostatku personálních kapacit a absenci rámce pro boj s dezinformacemi. Se změnou vlády ale přijde i mnohem větší překážka, a to neochota strategicky komunikovat již z principu. Nástroj, který v severských a baltských zemích slouží k upevňování důvěry, tak v Česku zůstane krátkodobým experimentem se získáním důvěry zpět a nastupující vládou byla označena za prostředek na budování vládní image Petra Fialy. Není tak důvod předpokládat, že na politické úrovni bude vláda nástroje strategické komunikace budovat či podporovat. Zvláště když si nastupující vláda na odporu k nim, podobně jako na odporu k ukrajinským uprchlíkům, do určité míry vystavěla volební kampaň. Ruští politologové po volbách ocenili přechod od “radikálně rusofobní” koalice SPOLU k “premiérovi, který se chystá zrušit českou muniční iniciativu,” ačkoli stále vnímají, že se i nová vláda jasně

¹³ „Představy veřejnosti o krocích nové vlády v podpoře Ukrajiny“, *Středisko empirických výzkumů*, 23. 10. 2025, <https://www.stem.cz/predstavy-verejnosti-o-krocich-nove-vlady-v-podpore-ukrajiny/> (navštíveno 12. 12. 2025).

¹⁴ „Postoje veřejnosti k politické situaci – prosinec 2025“, *Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR*, 4.12. 2025, <https://cvvm.soc.cas.cz/images/articles/files/6192/pm251204.pdf> (navštíveno 12.12. 2025).

vymezila proti ruské agresi na Ukrajinu.¹⁵ Dnes už je jasné, že tvrdá prohlášení vůči muniční iniciativě neobstála, a to i kvůli uvědomění, že z ní má český byznys významný užitek. Tvrdá politika vůči ruským diplomatům, vydávání ruských víz a dalším otázkám, kde Česko zaujalo vůdčí a rozhodnou pozici i v rámci EU, ale dle mínění prorežimních i nezávislých analytiků dozná zmírnění. Ruská akademie věd a příslušníci ruské diplomacie s opatrnou nadějí pozorují změnu kurzu České republiky, která již není “hlavním viníkem pomoci Ukrajině.”¹⁶

Následkem popsané kombinace vnějších tlaků a nevyjasněné pozice nové české vlády v otázce podpory Ukrajiny se může stále více zužovat prostor pro konzistentní a dlouhodobě srozumitelný český přístup. Česká republika tak stojí před volbou, zda zůstane převážně reaktivním aktérem přizpůsobujícím se vnějším impulsům, nebo dokáže i za méně příznivých politických podmínek využít dosavadní zkušenosti k formulování konstruktivního příspěvku k evropské strategii. Rýsuje se také možnost, že roli strategického aktéra bude muset převzít jiný než vládní sektor.

Zkouška evropské strategie

Odchod americké rozvojové podpory z Ukrajiny tak neotevívá pouze otázku institucionální náhrady, ale i hlubší problém legitimacy a důvěry: jak udržet veřejnou podporu pro demokratickou pomoc Ukrajině v situaci, kdy tradiční rámec solidarity ztrácí přesvědčivost. Evropa se ocitá v prostoru, kde musí převzít zodpovědnost nejen za svou obranu, ale i za udržitelnost demokratických institucí v zemích, jejichž stabilita je pro evropskou bezpečnost klíčová. Ukrajina je v tomto ohledu lakmusovým papírkem: pokud Evropa nenajde způsob, jak stabilizovat její demokratickou infrastrukturu v době války, nebude schopna dlouhodobě udržet ani vlastní strategickou pozici.

¹⁵ „Čechija – ně rusofobsckaja strana“, *Vzgljad.ru*, 8.10.2025, <https://vz.ru/opinions/2025/10/8/1364621.html> (navštíveno 17.12.2025)

¹⁶ „Rusové označují Babiše za českého Trumpa. Vrbětice mu ale nezapomněli, říká expert“, *Lidovky.cz*, 15.12.2025, https://www.lidovky.cz/svet/vlada-andrej-babis-cesko-rusko-valka-vladimir-putin-ano-spd-motoriste-orban-fico.A251215_155715_In_nazory_lgs (navštíveno 17.12.2025)

Tyto souvislosti mění podobu úkolu, před nímž Česká republika a celá Evropská unie stojí. Nestačí obnovit financování tam, kde dříve působily americké programy. Je nutné vytvořit novou evropskou kapacitu, která nahradí roli, již USA po desetiletí hrály, a která dokáže reagovat na politickou nestabilitu, informační tlak i institucionální fragmentaci. Jde o investici nejen do Ukrajiny, ale i do samotné Evropy: do její důvěryhodnosti, bezpečnosti a schopnosti jednat jako strategický aktér v době, kdy se mění staré jistoty.

Na domácí scéně se nová vláda s rétorickou podporou zdráhá a se strategickou komunikací, která by vnesla řád a logiku do měnicích se prohlášení o Ukrajině také nelze počítat. Aby v této situaci mohlo dál Česko rozvíjet svou "značku," je třeba, aby se nevládní aktéři zasadili o pokračování pozitivního odkazu a ukázali, že podpora sice není bezpodmínečná, ale je konzistentní. Právě teď tak nastává vhodný čas pro navázání a posílení spolupráce mezi českými a ukrajinskými nevládními organizacemi a práci na společné agendě. Zatímco Ukrajina již profituje z české rekonstrukční pomoci (ze které mají užitek i české firmy a stát), Česko ani český nevládní sektor nevyužívá naplno všechny možnosti a formy učení se cenných lekcí od Ukrajiny na poli hybridní války a dezinformací. Přitom je Česko dezinformačními útoky, zejména z Ruska, výrazně ohroženo a interní audit domácích kapacit bránit se výrazné dezinformační vlně označil Českou republiku za nepřipravenou již v roce 2022. Během tří uplynulých let se sice tématu věnovalo více odborné pozornosti a čeští výzkumníci a státní úředníci sdílí informace s mezinárodními kolegy, nicméně odolnost běžné populace není soustavně posilována.

Odchod USAID nevyžaduje pouze institucionální náhradu, ale i přehodnocení způsobu, jakým je evropská solidarita s Ukrajinou veřejnosti vysvětlována a obhajována. Zkušenost s muniční iniciativou ukazuje, že důvěra veřejnosti se neodvívá pouze od deklarovaných hodnot, ale od schopnosti převádět solidaritu do konkrétních, srozumitelných a sdílených kroků.

Český přínos k evropské debatě o solidaritě s Ukrajinou tak nespočívá v nastavování hodnotových rámců, ale v ukazování, že solidarita může být komunikována skrze funkčnost, sdílenou odpovědnost a praktické výsledky – tedy způsobem, který je pro veřejnost čitelný a politicky udržitelný.

Doporučení

Evropská unie

EU by měla reagovat na vakuum vzniklé po odchodu USAID vytvořením flexibilních rámců spolupráce, které umožní rychlé zapojení členských států, expertů a nevládních aktérů do podpory demokratické infrastruktury Ukrajiny.

Zkušenost s muniční iniciativou ukázala, že evropská akceschopnost nevzniká pouze z centrálních rozhodnutí, ale často z praktických iniciativ jednotlivých členských států, které dokážou propojit partnery a urychlit implementaci společných cílů. EU by měla tento typ zapojení systematicky podporovat i v civilní rovině podpory Ukrajiny – zejména v oblasti demokratické infrastruktury, médií a institucionální odolnosti.

To znamená vytvářet flexibilní rámce pro spolupráci „koalic ochotných“, které umožní zapojení států s rozdílnými politickými prioritami, a zároveň snížit administrativní bariéry pro projekty založené na expertní spolupráci a zprostředkování. Podpora demokratických institucí Ukrajiny by tak nebyla vnímána jako ideologický projekt, ale jako praktický nástroj evropské bezpečnosti a stability.

Bez vytvoření těchto flexibilních mechanismů hrozí, že podpora demokratické infrastruktury Ukrajiny zůstane roztržitá, politicky neudržitelná a z dlouhodobého hlediska neefektivní.

Česká republika

Zkušenost s muniční iniciativou potvrzuje, že i středně velký stát může v rámci EU významně ovlivňovat podobu společné reakce, pokud dokáže nabídnout expertizu, institucionální kapacitu a schopnost propojovat aktéry. V kontextu odchodu USAID a omezené schopnosti EU rychle převzít jeho roli je právě tento mechanismus – nikoli samotný obsah vojenské pomoci – přenositelný do oblasti podpory demokratické infrastruktury Ukrajiny. Česká republika může využít svou reputaci k iniciování expertních

platform, pracovních skupin a projektů realizovaných v evropském rámci, aniž by to vyžadovalo výrazné nové finanční závazky nebo změnu deklarovaných priorit vlády.

Úspěch muniční iniciativy spočíval nejen v její efektivitě, ale i v tom, že byla veřejnosti srozumitelná jako konkrétní, časově omezená a sdílená evropská odpověď – tedy forma solidarity, která nebyla vnímána jako abstraktní ani ideologická.

Právě tento mechanismus – nikoli samotný sektor vojenské pomoci – je přenositelný do oblasti podpory demokratické infrastruktury Ukrajiny v podmínkách po odchodu USAID.

Nevládní sektor a expertní komunita

Převzít roli nositele dlouhodobé paměti a kontinuity, kterou státní politika v současné fázi neposkytuje. To zahrnuje systematickou spolupráci s ukrajinskými partnery v oblastech, jež byly zasaženy odchodem USAID.

Vědomě pracovat s bezpečnostním rámováním, nikoli pouze s hodnotovým jazykem. Zkušenosti Ukrajiny s hybridními hrozbami, dezinformacemi a krizovým řízením představují praktický přínos i pro českou odolnost – a mohou být takto komunikovány i skeptičtější veřejnosti.